

Chybí přepsat asi první 2 měsíce, možná bude časem doplněno.

Ekonomika v Subsaharské Africe

- Značně zaostalá
- Oblast byla kolonizována Evropany, zabrzdila vývoj Afr. národů – vykořisťování, otroci
- Kolem roku 1960 (rok afriky) většina afrických zemí osamostatnila => ekonomika začala upadat, po odchodu Evropanů => boj o moc, občanské války
- HDP patří mezi nejnížší na světě (250\$ na hlavu)
- Ekonomika jednostranně orientovaná
 - o Slabě rozvinutý zpracovatelský průmysl => zauímají podřadné místo
 - o Monokulturní plodiny – dovoz potravin – nedostatek peněz => hlad
- V oblasti Guinejského zálivu hodně ropy
 - o Nejvíce těží Nigérie – peníze putují do pokladny koncernu (zřizovatele v zahraničí)
- Špatná infrastruktura
 - o Soustředěna kolem pobřeží
 - o Ve vnitrozemí zaostalá
 - o Zastaralé železnice (z období kolonizace)
 - o Prašné silnice
- Málo zahraničních investic
- Neustálá závislost na býv. kolonizačních státech

JAR

- Evropané přivezli zkušenosti při kolonizování území
- Jako první zde byli Holanďané – Búrové
 - o Začali zde farmařit
 - o Vyhnali černochoy z úrodné půdy
- Potom zde byli Britové – zabrali tuto oblast jako další kolonii
 - o Pokračovali v utlačování černochoy
- Běloši zde vybudovali despotický režim – politika Apartheidů – rasové separace
 - o Černoši neměli volební právo
 - o Museli pracovat na farmách
 - o Zahnali je do rezervací – nesvoboda
 - o => po odchodu kolonizátorů úplná izolace – byli nuceni postarat se sami o sebe
 - o Režim padl na začátku 90. let, byly povoleny první svobodné volby
 - Prvním prezidentem Nelson Mandela
 - Zasadil se o potlačení občanské války
 - Barevná vláda
 - JAR vyšla z ekonomické blokády

Oblast východní Asie

- Základní charakteristika
 - o Vysoká pohoří, bezodtoké pánve
 - o Role buddhismu v životě lidí
 - o Nestabilní Korejský poloostrov
 - o Dominantní postavení japonské ekonomiky, ale také prudký nástup Číny
- Přírodní podmínky
 - o Poušť Taklamakan (vejdi dovnitř a už nevyjdeš ven)
 - Teploty kolem 40° - přes den

- Lednové teploty -15°
 - Červencové teploty +22°
- Leží na rozhraní mírného a subtropického pásu
- Mohutné písečné duny – až 300 metrů vysoké
- Turfanská prolákлина
 - 154 metrů pod úrovní moře
 - Na dně je oáza
- Hedvábná stezka
 - Vedla okrajem pouště
- Tibetská náhorní plošina
 - Z jihu Himaláje, 2 miliony km²
 - Oblast s vysokou kontinentalitou
 - Extrémní skoky v teplotách
 - Nízké srážky
 - Povrch tvoří horské hřbety, kamenité pouště a stepi
- Jang-č-ťiang
 - Tři soutěsky
 - Na středním toku bylo vybudováno obrovské vodní dílo
 - Pramení na východě Tibetské krajiny
 - Nejdelší asijská řeka 5700 km
- Kuželový kras – mogoty
 - Oblasti v jihovýchodní Asii tvořené činností řek a dešťových monzunových srážek ve vápencích
 - Tyto tvary jsou typické pro vlhké subtropy a tropy
- Fudži
 - Posvátná hora pro buddhisty i šintoisty
 - Nejvyšší hora Japonska a činná sopka
 - Kolem 80 milionů lidí ji navštíví každým rokem
- Ohnivý kruh
 - Oblast na okraji Tichého oceánu na styku litosférických desek
 - Aktivní oblasti – zemětřesení a vulkanismus >> tsunami
 - Oceánské dno se rozpíná > tvorba driftů
 - Podsouvání desky = subdukce
- Tajfuny
 - Tropické cyklony v oblasti Asie
 - Ničivé větry o rychlosti až 400 km/h
 - Ve středu cyklony dochází k výraznému poklesu tlaku, což je způsobeno silou rotací na obvodu
 - Katastrofální důsledky na člověka i přírodu
- Čína
 - Problém s kočovnými kmeny na severu – čínské zed'
 - 1945 revoluční rok
 - Komunisté odstranili vládnoucí dynastii, bývalá vláda se uchýlila na Taiwan
 - Kulturní revoluce
 - Maoismus – Mao Ce-Tung
 - Po jeho smrti došlo ke zlepšení stavu
 - V ekonomické oblasti
 - V oblasti demografie – politika jednoho dítěte
 - Ekonomika
 - Rozvojový stát s rychle rostoucí ekonomikou
 - Rozsáhlá surovinová základna, těžba především na východě země

- Na jihu vytěžené
 - Experiment velkého skoku
 - Mao zahájil gigantickou revoluci – společenskou i hospodářskou - rozšířil těžký průmysl, kolektivizace zemědělství
 - Na východním pobřeží přístavy – zahraniční společnosti, vytváří se tu střední vrstva >> nový trh s obrovskou silou
 - Ústí řeky Jang-c-tiang
 - Dovoz nekvalitních výrobků z Číny
 - Postavení Taiwanu, Honkongu a Macca
- Korejský poloostrov
 - – v roce 1945 rozdělen na 2 státy
 - Severní Korea – komunistický stát
 - Jižní Korea – rychle se rozvíjející ekonomika, moderní technologie, těžký pr.
 - Válka v letech 1950 - 1953
 - Severní Korea napadla Jižní, OSN se vložila do konfliktu
 - >> vytvoření demilitarizované zóny, oba státy jsou odděleny 238 km plotem
 - „Snahy“ o zlepšení vzájemných vztahů
- Japonsko
 - Tvoří ho 4 ostrovy
 - Je zalesněné z 70%
 - Nerovnoměrné osídlení
 - Během jedné generace vybudovali fungující ekonomiku
 - Začali si klást nároky na blízké okolí
 - Expanzivní politika končí koncem 2. Světové války
 - Američané umožnili dovážet výrobky na domácí trh
 - Města: Osaka, Tokaido - skládá se z Tokia, Kawasaki, Kifakjúšu, Nagojagifú, Kjáfó
 - V tokijském zálivu vytvářejí navážkami nový prostor
 - časté zemětřesení – kyvadlový systém v mrakodrapech
 - Ekonomika
 - Chybí jim suroviny, hlavně železná ruda – dováží převážně z Austrálie
 - Extrémní odpor ke zbrojení – ušetřené prostředky vložili do vzdělání a do výzkumu
 - Od začátku se odlišovali tím, že poskytovali dobrou kvalitu za nízkou cenu
 - Mechanizace, robotizace
 - Firmy: Zajbecu
 - Japonec pracuje celý život v jedné firmě = výhody
 - Zemědělství
 - Mají k dispozici málo půdy
 - Intenzivní hospodářství
 - Pěstují rýži a plodiny, které se vyplatí vyvážet (jahody, broskve)

Jihovýchodní Asie

- Pevninská část/ zadní Indie/ Ostrovy: Sumatra, Borneo, Java
- Těžko prostupné dřeviny
- Bažinaté nížiny
- Silná zemětřesení
- Asijské tygři
 - Taiwan, Jižní Korea, Singapur | | Malaisie, Thajsko, Indonésie
 - Japonsko, Brunej, Honkong

- Zahraniční investice – nabídly daňové prázdny, technologické parky, levná pracovní síla
- Elektronika, textilní průmysl, obuvnictví
- Problémy s pirátstvím západních výrobků
- Malajský průliv – nejvytíženější místo v lodní dopravě
- V 2. Polovině 20. Století došlo k množství převratů
- Jáva
 - Přelidněný ostrov
 - Nepoměr
- Indonésie
 - přes 200 milionů lidí, přes dvě třetiny žijí na Jávě => přelidnění, je multietnickým státem => spojení stejným jazykem, vysoká gramotnost, snaží se stát se regionální mocností, probíhá zde bouřlivý ekonomický rozvoj, intenzifikace zemědělství (kvůli aglomeracím). Význam cestovní ruchu.

Jižní Asie

- pření Indie, Cejlon, Lakadivi, Maledivi
- Indie, Pákistán, Bangladéš, Nepál, Bhután, Srí Lanka
- Střecha světa – Himalaj, Pamnir, Karákoram, Hindúkuš
- Přírodní rizika: zemětřesení, záplavy, tsunami, cyklóny
- Přelidněnost; střet Hinduismu a Islámu
- Přírodní podmínky:
 - Himalaj
 - Nejvyšší pohoří světa – 2500 km
 - Západní, centrální a východní
 - Mont Everest
 - Čumulangma – bohyně, matka věta
 - Sagarmatha – vrchol nebes
 - Název podle sira Everesta – kartograf
 - Tvoří klimatický předěl mezi jižní a centrální Asií
 - Čerápuňdží – místo s nejvíce srážkami
 - 1953 Edmund Hillary a Tenzing Norgay – poprvé dobyli vrchol
 - Indus
 - Pramení v Himálaji, ústí do Arabského moře
 - Paňdžáb – 5ti říčí, časté záplavy – tání sněhu, monzuny
 - Ganga
 - Přitéká z Himálaje, protéká nížinou
 - Deltou ústí do Bengálského zálivu (největší na světě)
 - Přitéká zde velké množství naplavenin
 - Kumulace obyvatel Bangladéše, záplavy
 - Posvátná řeka
- Historie, obyvatelstvo, politika:
 - Vyspělé civilizace v povodí řeky Indus (harrapská kultura)
 - Expanze arabů – přinesli Islám
 - Britská kolonizace – britská Indie, po válce ji ztratili.
 - Indie byla rozdělena podle náboženství v roce 1947
 - Pákistán – islám, Indie – hinduismus. Prou se o Kašmír
 - V čele odporu stál Ghándí
 - Zvolil klidný odpor, vyžadoval samostatnost – stal se populárním
 - Sociální problémy (růst populace, chudoba, negramotnost...)
 - K roku 2050 – Indie předskočí Čínu v největším počtu obyvatel

- Hinduismus
- Ohniska napětí
 - Tamilští tygři
- Ekonomika Indie
 - Země sociálních a hospodářských kontrastů
 - Surovinná základna
 - Indie se řadí celkovou produkcí mezi 10 největších ekonomik světa, ale současně patří k nejchudším zemím
 - Různorodý průmysl, vědecká pracoviště, kosmický program
 - Podpora vědy
 - Primitivní zemědělství
 - Velký podíl lidské práce
 - Indoganžská nížina
 - Hustá, ale zastaralá železniční síť
 - Chybí peníze na modernizaci
 - Přeprava osob, zvířat, nákladu
 - Ekonomická jádra: Dillí, Paňdžáb, Kalkata, Bombaj, Madrás, Bengalúr

Severní Amerika

- Sierra Nevada, Velká pánev, Velké prémie, Mississippská nížina, Appalačské pohoří, Arktickou nížinu
- Mississippi, Missouri, řeku sv. Vavřince, Hudson, Ohio, Tennessee, Colorado, Yukon, Mackenzie, Velké solné jezero
- Vymezení severoamerického a jihoamerického kontinentu na základě přírodních podmínek a etnického členění
 - Velké a Malé Antily
 - Národy, jazyky, kultura – anglosaská Amerika a latinská Amerika
- Kanadský štít
 - Velmi stará oblast
- Cordilery
 - Podsouvání Pacifické desky
 - Plynulé, vznik velkých tlaků
 - Pohyb o několik cm
 - Délka 5tis km
 - Na severu Alažské pohoří
 - Skaliské hory
- Badlands
 - Severní a jižní Dakota
 - Obrovské množství sedimentů
 - Travnaté prémie
 - Krkolomná údolí
- Yellowstone
 - Nejstarším parkem
 - Obrovská kaldera
 - Nedotčená příroda
 - Veškerá voda se dostává do centrální části, pak proniká do podzemí, voda se ohřívá, tlačí nahoru, rozpouští je, mineralizuje se, vyvěrá na povrchu ve formě gejzírů
- Crater Lake
 - Vznikl po výbuchu sopky Svaté Heleny před 6500 lety
 - Posvátné místo indiánů
- Grand Canyon
 - Vnikl zvedáním

- Zhlouben do 1600m
- Systém kaňonů
- Údolí smrti (Death valley)
 - Nejníže položené místo (-86m) a nejteplejší místo (+57°C) Severní Ameriky
 - Rozsáhlá příkopová propadlina, dno se neustále prohlubuje
 - Na dně se nachází jezero Badwater
 - Indiánský kmen Šošonů nazval toto místo hořící země
 - První běloši přišli v 19. Století hledat zlato
- Podnebí
 - Vliv polohy a směru pohoří
 - Výrazný vliv na klima mají Kordillery – poledníkový směr
 - Z Tichého oceánu jsou srážky zadrženy
 - Východní strana Kordiller je suchá, závětrná – málo srážek
 - Vliv mořských proudů
 - Hurikány – kolem mexického zálivu
 - Tornády – v oblasti centrálních rovin = oblast středozápadu, mísením teplého a studeného vzduchu
 - Vodstvo
 - Hřeben Kordiller významné rozvodí
 - Mississippi + Missouri (přítok) 6212km, na březích se usazují naplaveniny, rostoucí delta o desítky km, záplavy, dopravní význam
 - Velká (Kanadská) jezera
 - Největší zásobárna sladké vody
 - Ledovcového původu
 - Největší Hořejší jezero 82 000km², hloubka kolem 400m, slapové jevy
 - Jsou vzájemně propojena a vodu z nich odvádí řeka sv. Vavřince do Atlantiku, řeka propojena průplavem s řekou Hudson
 - Mezi j. Erie a Ontario jsou Niagarské vodopády – 50 m, Velland kanál
 - Intenzivní lodní doprava, koncentrace měst a průmyslu – ekologický problém
 - Bezodtoká oblast Velké pánve
 - Součástí je Velké solné jezero
 - Výpar převažuje nad srážkami, má 270 promile soli
 - Na březích je testovací dráha
- Sociální sféra
 - Původní obyvatelstvo bylo mongoloidní
 - Eskymáci a Indiáni – přešli z Asie za doby ledové (25 tis. let)
 - Zdecimování Evropany
 - Vytlačení do rezervací
 - Jsou na okraji společnosti – nezaměstnanost, negramotnost, kriminalita, alkoholismus
 - Těží z cestovního ruchu
 - První Evropané zde byli Vikingové
 - Založili osady na jihu Grónska
 - Odtud se dostali do oblasti New Foundland – podle zbytků obydlí
 - Postupně zde zanikli i ostatní osady
 - Potom objevení Ameriky
 - Kryštof Kolumbus z Janova (Itálie) pod španělskou záštitou doplul do Ameriky
 - Nejprve se dostal na Bahamy, výprava skončila na ostr. San Salvador
 - Kolumbus vycházel z rozměrů tehdy známé země. Dostali se na Kubu

- Poté podnikli další 3 výpravy >> Začali zámořské výpravy
- V roce 1513 byla překročena Panamská šíje, potvrzeno objevení nového kontinentu
- Začali decimovat původní obyvatelstvo
- Vznikla zde multinárodnostní společnost
- Přistěhovalci zatlačili Indiány na západ, poté do rezervací
- Španělé kolonizovali jižní části dnešní USA, později byli vytlačeni, takže šli do Střední a Jižní Am.
- Francouzi podél proudu toku Mississippi
- Holanďané koupili Manhattan za 24 dolarů
- Britové východní pobřeží dnešní USA
- Střet mocností Francie a Britů, Francouzi zvítězili – 7letá válka
- Indiáni jako otroci nevhodní, tak začali dovážet z Afriky černochoy
- Asiaté se usazují na severním pobřeží
- Příliv (nelegálních) přistěhovalců z Latinské Ameriky – Hispánci, Kubánců
- Problematika soužití etnik a ras
 - Černoši a Indiáni utlačování
 - Vytváří se zde samostatné komunity: mají svou kulturu, jazyk
 - Čínská města – Chinatown
 - Zákon zajišťuje všem obyvatelům stejná práva
 - Možnost získat kvalitní vzdělání: Běloši /Ostatní přistěhovalci
 - 75% bělochů, 12% černochoy, 10% hispánů – stále jich přibývá
 - „Barevné obyvatelstvo“ má vyšší přírůstky
 - Vyšší nezaměstnanost, kriminalita, alkoholismus
 - Dochází zde občas k nepokojům
 - Indiáni požadují kompenzace za ukradenou půdu
- Vysoká míra urbanizace (80%)
- Megapole
 - Boswash, Chipitts, San-San
- Afroamericani – Američtí černoši, NativeAmericans - , Inuité - eskymáci, Nunavut – Autonomní teritorium v Kanadě

USA

- Rozloha 9,6 mil km², 290 mil obyvatel
- Vznik 1776 – Deklarace nezávislosti
 - Vznikl samostatný nezávislý stát, nezávislý na Británii
 - Ve východní části existovalo 13 států >> začala válka, Američané zvítězili, Britové museli podepsat mír.
- Federální uspořádání – 50 států + District of Columbia (Washington D. C.)
 - A Havaj a Aljaška
 - V čele stojí Guvernér, každý stát má svoje zákony a ústavu
 - District – rozhoduje zde prezident a kongres
- Postavení USA ve světové politice a ekonomice
 - 2 názory: Američané se do všeho pletou / Jsou jedinou supervelmocí
 - Zasáhli v Evropě, když propukla válka na Balkáně
 - Američané to ukončili
- Příčiny ekonomické prosperity:
 - Surovinná základna
 - Úrodná půda
 - Podpora podnikání, konkurenční prostředí, vysoká produktivita práce
 - Nebyla zatížena dřívějšími feudálními vztahy

- Každý měl schopnost se zde uplatnit
- Role USA v 2. Světové válce a po ní
 - Neválčilo se na jejich území
 - Dodali do Evropy vojáky a techniku
 - Další rozvoj průmyslu
 - Po válce se dostávají na Evropské trhy, z Německa podpořením ekonomiky vytvořili konkurenta ekonomiky Británie
- Integrace NAFTA
 - Severoamerická zóna volného obchodu
- Ekonomická jádra USA
 - Severo východ Industrial Belt = průmyslový pás
 - V polovině 20. Století zde bylo 85% amerického průmyslu
 - Neustále modernizuje tradiční odvětví; strojírenství, elektrotechnika, hutnictví
 - Tvoří jej Boshwash, Chipitts, San-San
 - Silné vazby na Evropu
 - Postavení města New York
 - Obilnice světa – kukuřice a pšenice
 - Jih Sunbelt = Slunečný pás
 - Rozšiřuje se zde kapitál a lidé, hodně Španělů
 - Příznivé klimatické odvětví oblasti jsou teplejší
 - Ropná ložiska v Texasu, dováží ropu, otevírají ložiska na Aljašce
 - Centra Houston, Dallas, New Orleans, Atlanta, Miami
 - Subtropické zemědělství – tabák, bavlník
 - Kosmický průmysl (Huston)
 - Význam Floridy v oblasti cestovního ruchu
 - Západ
 - Jádrem je ekonomicky nejsilnější a nelidnatější stát USA – Kalifornie
 - San-San – progresivní průmyslové obory (hi-tech) a technologické parky (Sillicon Valey)
 - Filmový průmysl v Hollywoodu
 - Letecký průmysl v Seattleu – Boeing
 - Příjmy z cestovního ruchu – národní parky...

Kanada

Střední Amerika

- Najdi: Sierra Madre Occidental, Siera Madre Oriental, Popocatépetl, Citlaltépetl, Rio Grande
 - Aconcaguu, Patagonii, Guyanskou vysočinu, Amazonskou nížinu, Brazílskou vysočinu, Laplatskou nížinu, Galapágy, Ohňovou zemi, Falklandy
- Mestic – míšenec indián + běloch – a obecně i pro míšence
- Mulat – míšenec bělocha a černocho
- Zambo – míšenec černocho a indiána
- Panamský průplav
 - Přístavy Colon a Balboa
- Přírodní podmínky:
 - Střední Amerika se člení na pevninskou a ostrovní část
 - Velké, Malé Antily + Bahamy
 - V 3 horách vzniká pevninský most – leží na styku desek
 - Došlo k částečnému rozpadu Kordilér a přesun do oblasti Karibského moře
 - Oblast leží v subtropickém a tropickém klimatu
 - Jsou zde ještě zbytky pralesů
 - Častý vulkanismus a zemětřesení

- Velké počty obětí a materiální škody >> úpadek ekonomiky
- Hrozba hurikánů
- Cenné ekosystémy korálových útesů
 - Obrovská biodiverzita >> turistika
- Historie a obyvatelstvo
 - Indiánské kultury Aztéků, Mayů, Toltéků, Zapotéků
 - Původní Indiánské obyvatelstvo zdecimováno Evropany, dnes zastoupeno především v pevninské části
 - Na ostrovech vyhubeni
 - Převažují zde míšenci, indiánů je zde asi 30 % (např. Mexiko)
 - Pestré rasové složení
 - Nejsou zde rasové problémy – vzájemná tolerance
 - Na některých ostrovech převaha černochů a mulatů
 - Na Kubě, v Portoriku je velký počet bělochů španělského původu
 - Obyvatelstvo soustředěno především na náhorních plošinách s příznivějšími klimatickými podmínkami
 - Na plošinách není tak vlhko a nejsou zde tak vysoké teploty
 - Emigrace do USA z ekonomických důvodů
 - Mayové
 - Vynikali v astronomii, matematice, stavěli pyramidy
- Ekonomika
 - Značný vliv USA v regionu, místní obyvatelé je nemají příliš v lásce
 - Mexiko jako nejlidnatější středoamerická ekonomika
 - Ekonomiky řady zemí zbrzdily diktátorské režimy, převraty a politická nestabilita
 - Slabě rozvinutý zpracovatelský průmysl
 - Závislost na exportu zemědělských plodin: banány, káva, cukr, ryby
 - Vazby na EU – velké a malé Antily – VB, Fr., Niz. – pod jejich správou
 - Rostoucí ekonomiky Portorika – je více méně pod správou Američanů a Kostariky
 - Význam cestovního ruchu – musí nabídnout stabilitu a kvalitní služby, infrastrukturu
 - Postavení komunistické Kuby
 - Fidel Kastro – diktátor, nejdéle sloužící vůdce
 - Povstání, povstalci začali znárodňovat >> komunismus, Sovětský svaz pomohl, donutili je vybudovat komunismus + jaderné hlavice na Kubě
 - Latinská Amerika vzhlíží ke Kubě jako ke vzoru, např. Venezuela
- Panamský průplav
 - Stavba zahájena 1889 – 1889 Francouzi, finanční potíže
 - Dokončena až v 1914
 - Spojuje v délce 81 km Atlantský přístav Colón a Tichomořský Balboa
 - Cestu tvoří řada zdymadel + jezero Gatunské
 - V roce 2000 předána od Američanů do správy Panamské republiky
- Mexico City (La Ciudad de México)
 - Město, více než 23 milionů obyvatel
 - Dříve zde byla Texcotská jezera
 - V 14. Stol Aztékové založili zde město Tenochtitlán >> později z rujin vzniklo Mexiko
 - Dlouhodobě se odčerpává spodní voda >> sedání půdy, jezera jsou vysušována
 - Propadá se o 9 metrů za 1 století >> problém se stabilitou budov
 - Zemětřesení v roce 1985 – 10 tisíc obětí

Jižní Amerika

- Povrch
 - Geomorfologie
 - Nejstarší: Brazilský a Guyanský štít

- Mladé oblasti na západě: Andy
- Tektonika – častá zemětřesení, hodně sopek
- Andy
 - Navazují na severoamerické Kordillery
 - Jsou nejdelším horským systémem na Zemi
 - Délka asi 7,5 tis km, poledníkový směr
 - V severní části: 3 větve – Cordilery – západní, centrální a východní | Kolumbie, Venezuela
 - V oblasti Equáduoru řada činných i nečinných sopek
 - Ves střední části And se horské hřbety dělí na Západní a Východní Kordileru, rozkládají se zde náhorní plošiny – Puna
 - Kolem obratníku kozoroha – poušť Katahoma
 - V Jižní části v oblasti Patagonie – Zaledněna
 - Nejvyšší vrchol Mt. Aconcagua 6959 m – nejvyšší hora obou Amerik
- Poušť Atacama
 - Sahá až k pobřeží
 - Nejsušší poušť na zemi – „Prší zde jednou za 100 let“
 - Srážky přináší El Niño – převrátí klima
 - Zdrojem vláhy – Mlha – pobřeží omývá studený Peruánský proud
 - Kondenzací – přes jemnou síťovinu se dostává do nádrží
 - Velký rozdíl teplot 50°C/0°C
 - Zvětrávání, naprší zde průměrem 1 mm srážek
- Puna
 - Náhorní plošina ve středu And
 - Leží ve výšce od 3,2 do 4,2 km
 - Suchá vysokohorská step s vysokou kontinentalitou
 - Průměrná roční teplota kolem 9°C
 - V jižní části jsou slané močály – salar – v zimním období se zde vytvoří jezero
 - Součástí plošin je jezero Titicaca
 - Žijí zde Indiáni – mají větší plíce, větší srdce
- Patagonie
 - Jižní část kontinentu – jih Argentiny a Chile
 - Drsné klimatické podmínky, blízko Antarktidy
 - Západní pobřeží je celé rozřezané fjordy
 - Západní část je návětrná – časté deště, silný vítr
 - Většinou stepi
- Vyhledej:
 - Aconcaguu, Patagonii, Guyanskou vysočinu, Amazonskou nížinu, Brazílskou vysočinu, Laplatskou nížinu, Galapágy, Ohňovou zemi, Falklandy
 - Urumbambu, Apurimac, Ucayali, Maraňón, Paraná, La Platu, Orinoco, Rio Negro, jezero Titicaca, Poopó a Maracaibo, vodopády Angel a Iguacu
- Amazonská nížina
 - 4 mil km²
 - Největší oblast deštných lesů na Zemi
 - Území vlhkých tropů, vysoké úhrny srážek, vysoká vlhkost vzduchu
 - V prvohorách oblast amazonie byla obrovským zálivem tichého oceánu, když se vyvrásnili Kordillery, tak zde vzniklo slané jezero, které se postupně vracelo do Atlantiku
 - Obrovská biodiverzita
 - Plíce Země – producent kyslíku
 - Říční osou je řeka Amazonka – hustá říční síť, významné dopravní tepny

- Ubývají kácením – pro dřevo (mahagon, eben), těžba surovin, půda pro zemědělství, budování silnic
- Původně 5 mil Indiánů, dnes 200 tis
- Škráloupy z půdy – latery
- Podnebí
 - Andy jako klimatogeografický činitel
 - El Niño (Jezulátka)
 - Výrazně ovlivňuje podnebí v oblasti Pacifiku
 - Pasáty z východu odtlačují teplou vodu na západ, do střední části Pacifiku, když přestanou vát, tak se voda naválí zpět k pobřeží J. Am.
 - Tento jev se objevuje kolem vánoc, jednou za 2,5,6 let
 - Studená voda – hodně ryb, když přijde teplá voda, spousta ryb uhynie, nebo se přesune do chladnějších vod – pohroma pro rybáře
 - Přinese sebou vlhkost – prší na pouštích, sesuvy půdy, povodně
 - Oběti na lidských životech
 - Oblast SV Austrálie, N. Guiney dochází k častým požárům – Sucho
 - Tento jev trvá třeba i rok
 - Může nastat jev La Niña – Nastoupí extrémní ochlazení
 - Říká se mu taky ENSO: El Niño - Southern Oscillation
 - Amazonka
 - 7025 km – nejdelší řeka na světě
 - Pramení v Andách – Apurímac
 - Po soutoku Apurímac a Urubamba nese název Ucayali
 - Po soutoku Ucayali a Maraňón – Amazonka
 - Hlavní říční osa a tepna v Amazonii
 - V ústí má šířku kolem 250 km, jinak 20 km
 - Přináší sem mohutný proud sladké vody
 - Když je velký příliv, může vzniknout přílivová vlna pororoca – až 800km do vnitrozemí, 4-6 metrů výška
 - Je splavná od Peruánských And, velké námořní lodě do Manausu
 - Vodopád Angel
 - Nejvyšší vodopád světa
 - Na severním okraji Guyanské vysočiny
 - Voda zde padá z výšky 1 km
 - Vodopád Iguacu
 - Na řece Iguacu
 - Největší systém vodopádů na světě
 - Jeho celková délka je 2,7 km
 - Titicaca
 - 3812 m. n. m.
 - Nejvýše položené splavné jezero na světě
 - Pro Indiány je toto místo posvátné
 - Plovoucí rákosové ostrůvky – na nich žije kolem 3 tis Indiánů
- Sociální sféra:
 - Historie, obyvatelstvo
 - Říše Inků
 - Jádru říše na území Peru
 - Hl. město Cuzco
 - Výborná organizace říše
 - Vybudovali systém cest, poslové běžci, lidské oběti

- Rozvrácena Španěly - Pizarro
 - Machu Pichu – pevnost vysoko v horách
- Španělská a portugalská kolonizace
 - Během 16. Století
 - Španělé západní část, Portugalci z východu
 - Vybíjení, zotročování
 - Rozdělili si kontinent, většinu kolonií ztrácejí během 19. Století
- Pestrá rasová struktura s vysokým podílem míšenců
- Vysoké přirozené přírůstky v andských zemích
- Nerovnoměrné rozmístění obyvatelstva
- Život na vysoko položených náhorních plošinách
 - Žijí zde převážně Indiáni, osidlují nadmořské výšky až 4000 m. n. m.
 - Města patřící mezi absolutně položené města na světě: Cuzco, Lapaz
- Vysoký podíl městského obyvatelstva, rychlý růst velkoměst, problém slumů (favelas) San Paulo (18 mil.), Buenos Aires (13 mil.) Rio de Janeiro, Lima
- Produkce drog, sociální rozdíly
 - Columbie, Ekvádor, Peru, Bolívie
- Politická situace
 - Diktátorské režimy – Chile
- Ekonomika
 - Bohatá surovinová základna (ropa, barevné kovy, železná ruda, dřevo...)
 - Oblasti: ropa – Venezuela
 - Rozvinutější zpracovatelský průmysl v Brazílii, Argentině a Chile
 - MERCOSUR – společný trh jihu
 - Zakládající členové (Brazílie, Argentina, Uruguay, Paraguay)
 - Nejsou na stejné hospodářské úrovni, snahy více spolupracovat
 - Španělsko, Portugalsko mají zájem na obchodu s Jižní Amerikou
 - Hlavní ekonomická jádra: Rio – Sao Paulo, La Plata, severní pobřeží Venezuely
 - Silná zadluženost
 - Přímé zahraniční investice jdou hlavně do vyspělejších zemí
 - Vývoz zemědělských produktů jako je káva, kakao, cukrová třtina, banány, tabák
 - Hlavní součást exportu jihoamerických zemí
 - Pampa jako významná obilnice
 - Step, vlhčí a úrodnější část pampy se využívá pro pěstování obilí
 - Dominuje: pšenice a kukuřice
 - V sušší části pampy – dobytkářství
 - Dobytkářství v Argentině, Brazílii, Venezuele
 - Velcí vývozci masa
 - Rybolov v Peru a Chile (Problém El Niño)
 - Hodně planktonu, okysličené >> daří se zde rybám

Austrálie

- Vyhledej: Arnhemskou zemi, Yorský poloostrov, Velkou útesovou bariéru, Velký australský záliv, Velkou písečnou, Gibsonovu a Velkou Viktoriinu poušť, Velké předělové pohoří, Australské Alpy, Mt. Kosciusko, Tasmánii, Eyreovo jezero, Murray, Darling
- Vyhledej: Canberru, Sydney, Melbourne, Adelaide, Perth, Darwin, Brisbane, Queensland, Nový Jižní Wales, Viktorii
- Povrch, vodstvo:
 - Geologicky jedna z nejstarších oblastí na Zemi, základ tvoří australský štít, žádné vulkanické, ani zemětřesné projevy
 - Západoaustralská část s pouštěmi

- Středoaustralská pánev, v ní Eyreovo jezero- největší, nejnižší položené místo v Austrálii, bezodtoké oblasti, slaná jezera, v severní části se nachází artézská pánev
- Velké předělové pohoří, na východu Austrálie, Mt. Kosciusko, oblast vzniklá v mladších prvohorách
- Má velice malou povrchovou členitost
- Vyvinuly se zde občasné toky – creeky
- Rozsáhlé bezodtoké oblasti
- Největší vodní systém – Darling a Murray – obě přitékají z předělového pohoří
- Podnebí
 - Většina území leží v suchých subtropích a tropech, z rostlinných pásů převažují suché savany, polopouště a pouště
 - Vlhké tropy na severovýchodě s deštnými lesy a vlhké subtropy na jihovýchodě
 - Východ ovívá teplý proud
- Biosféra
 - Druhová odlišnost od jiných kontinentů způsobená dlouhou izolací
 - Množství endemických druhů: emu, klokan, fenek, vombat
- Ayers Rock (Uluru)
 - Největší monolit na světě, v jihozápadní části severního teritoria
 - Skála, složená z pískovců, 9km obvod, silná erozivní činnost
 - Pro australské domorodce je toto místo posvátným místem
 - Okolní osídlení je starší více než 10 000 let
 - Je součástí národního parku a na seznamu UNESCO
- Velká útesová bariéra
 - Největší korálový útvar na světě
 - Délka 2000km, podél pobřeží Queenslandu
 - Unikátní ekosystém s velkou biodiverzitou
- Sociální sféra
 - Historie, obyvatelstvo, sídla
 - Australci (Aboriginals) – původní obyvatelé, kteří přicházejí na kontinent asi před 50 000 lety z Asie, teprve v r. 1967 jsou Australci zrovnoprávněni s bělochy, jejich začlenění do společnosti je problematikou
 - Většinou soustředění do rezervací, občas žijí ve městech, v chudších čtvrtích
 - Vychází to z finančních možností, problémy s kriminalitou, alkoholem
 - Dotace dostávají od vlády v Naturáliích
 - Začátek 17. Stol. – objevy Holanďanů Hartoga a Tasmana
 - Dostali se na Západní pobřeží, to je ovšem pusté
 - 1770 - James Cook – Austrálie se stává britskou kolonií, zpočátku slouží pro vyvážení trestanců (v místě dnešního Sydney) i političtí odpůrci, ti co přežili, se zde začali žít jako farmáři
 - s objevením zlata nastává příliv přistěhovalců z Evropy v 19. století
 - Oboplul Nový Zéland a dostal se na východní pobřeží Austrálie
 - Současná skladba obyvatelstva: Evropané – více jak 90% (převážně Irové a Britové) + přistěhovalci z Asie, Oceánie a dokonce i z Afriky. Původního obyvatelstva je zde kolem 300 lidí
 - Většina obyvatelstva je soustředěna na východě a jihovýchodě země – výrazný vliv přírodních podmínek
 - Asi 90% obyvatelstva žije ve městech, z nichž největší je Sydney (4 mil.)
 - Specifické způsoby výuky dětí v odlehlých oblastech
 - E-learning – učení se přes internet

- Australský svaz je konstituční monarchií, formální hlavou státu je britská královna, Austrálie je federací skládající se ze 6 států a dvou teorií, je členem britského Společenství
- Sydney
 - Základy města byly položeny v r. 1788, v zátocě Port Jackson
 - Trestanecké vývozy byly ukončeny v roce 1840, a od té doby sem přijíždí stále více svobodných přistěhovalců
 - Dominanta: budova Opery, most Harbour Bridge, nebo Sydney Tower – mrakodrap, 304 m.
 - V roce 2000 zde byly 27. letní olympijské hry
- Ekonomika
 - Nejvyspělejší ekonomika jihopacifické oblasti
 - Ekonomika nabírá tempo až po 2. Světové válce
 - Úkolem bylo vyrábět zbraně, potraviny
 - Surovinná základna pro Velkou Británii
 - Po válce se mění na orientaci na USA a tichomořský prostor
 - Významné surovinné oblasti
 - Jedna z mála vyspělých zemí, co má velké zásoby surovin, vyváží
 - Exportní význam zemědělství
 - vlna, skopové, a hovězí maso, pšenice, sladový ječmen, cukrová třtina...
 - hodně vyváží
 - chov dobytka – ovce – v Austrálii je 10 krát více ovcí než obyvatel
 - přemnožení králíci, myši – dovezená zvířata
 - chov hovězího skotu – na savanách
 - obilnice světa – na Jihovýchodě
 - Ekonomické jádro Austrálie tvoří státy Nový Jižní Wales, Viktorie a Tasmánie
 - A největší australská města

Oceánie

- Rozsáhlá ostrovní oblast v Tichém oceánu:
 - Melanésie – Nová Guinea, Šalamounovy ostrovy, Nová Kaledonie...
 - Mikronésie – Mariany, Karolíny, Marshallovy ostrovy...
 - Polynésie – Nový Zéland, Havajské ostrovy, Fidži, Samoa, Fr. Polynésie...
- Ostrovy jsou většinou sopečného, nebo korálového, převažuje tropické podnebí
- Původní obyvatelé jsou Melanésané, Mikronésané, Polynésané a na Novém Zélandu Maorové, Evropané převažují pouze na Havajských ostrovech a na Novém Zélandu
- Ekonomiky zemí Oceánie se zaměřují především na cestovní ruch a plantážní zemědělství, nejvyspělejší jsou N. Z. a Havajské ostrovy
- Některé země v oblasti jsou závislá území pod správou např. VB, Francie, USA, Austrálie...
- Jedním z problémů je sílící imigrace mladých lidí do vyspělých států

Evropa

- Najdi: Okrajové body Evropského kontinentu – na kontinentu
- Všechny velké poloostrovy, ostrovy, náležící k Evropě
- Povrch Evropy: pohoří, vysočiny, nížiny
- Přírodní podmínky Evropy:
 - Poloha: je spojena s Asií – Euroasijský kontinent
 - Západní poloostrov Euroasijského kontinentu
 - Rozloha Evropy: 10,5 milionů km²

- Hranici tvoří východní okraj pohoří Ural, řeka Emba, severní část Kaspického moře, dolní tok řeky Kuma, směrem do Azovského moře, prochází napříč Černým mořem, přes Bospor a Dardanely, Středozemní moře, přes Gibraltar
- Nejsevernější mys Nordkin – Norsko – zeměpisná šířka
- Nejjižnější – mys Marroqui - Španělsko – z. šířka:
- Nejzápadnější – mys Roca – Portugalsko – délka:
- Nejvýchodnější – SV Polární Ural – délka:
- Od západu na východ – 5,5 tis. km
- Od severu na Jih – 4 tis. Km
- Horizontální členitost Evropy:
 - Členitost pobřeží
 - Největší ze všech kontinentů
 - Délka Evropského pobřeží – 37 tis. km
 - Z celkové rozlohy na poloostrovy a rozlohy připadá 30 – 35 %
 - V severozápadní Evropě je členitost dána zaledněním
- Vertikální členitost Evropy
 - Výškové členění
 - Průměrná nadmořská výška – 300 m. n. m.
 - Nejvyšší – Mt. Blanc – 4807 m. n. m. – Francie, Itálie
 - Nejnížší Kaspická nížina -28 m. n. m.
- Geologický vývoj Evropy:
 - Oblasti nejstarší: PaleoEvropa
 - Severní Evropa, severní část Britských ostrovů
 - (tabule a štíty) – Baltský štít, Ruská tabule – celá Evropská část Ruska
 - Z období prahor, starohor a starší prvohory
 - Vrásnění kaledonské – pohoří na severu Britských ostrovů
 - Oblasti střední: MezoEvropa
 - Střední část Evropského kontinentu – od Španělska...
 - Během mladších prvohor a druhohor
 - Vrásnění hercynské – v mladších prvohorách
 - Většina našeho území
 - Oblasti nejmladší: NeoEvropa
 - Většinou na Jihu, částečně ve středu Evropy, výjimkou Island
 - Vrásnění alpsko-himalájské – nejvyšší – Alpy, Karpaty, Pyreneje...
 - Vývoj není ještě ukončen – vulkanismus
 - Africká deska se tlačí na Evropskou
 - Nejvyšší činná sopka – Etna na Sicílii
 - zformovat – vybitá baterka
- Etna – nejvyšší činná sopka – leží na Sicílii.
- Evropa zasahuje do subtropů (suché i přímořská) – jih, Španělsko, Itálie; mírného pásu (vlhký oceánský – Velká Británie, Francie, Benelux; suchý vnitrozemský - vnitrozemí). Subpolární oblasti – Severní části, polární oblasti – minimálně. Nejvyšší teploty ve Španělsku. Nejnižší teploty na severu Ruska (evropská část).
- Ovlivněno golfským proudem – posunuje tak severní hranici mírného pásu. Narvik – nezamrzá
- Srážky souvisí s podnebím – nejvíce srážek na východně – směrem od Atlantického oceánu.
- Nejvyšší úhrn srážek – Cirkvice 4623 mm za rok. Alpy.
- Vliv oceánu na přímořské oblasti => udržuje teplo => malé rozdíly mezi zimou a létem. U kontinentálního podnebí je rozdíl větší.
- Počasí v Evropě - výrazně proměnlivé – během roku sem proudí studený vzduch ze severu a studený z jihu => vznik cyklon a anticyklon (intenzivní cyklonální činnost)
- (Anti)cyklony putující – vytvoří se například nad Atlantikem, západní proudění.
- (anti)cyklon Stálé – islandská vysoká tlaková níže, azorská tlaková výše, íránská tlaková níže, sibiřská tlaková výše.

- Níže přináší srážky, ochlazení.
- Subtropický pás – střídají se zde pouze dvě roční období, léto je suché, horké. Zima – chladnější,
- srážky.

- Vodstvo Evropy:

- Řeky výrazně přispívají k modelaci reliéfu
 - Jsou důležité k soustředění obyvatel a k využívání člověkem
- Nejdelší řeka – Volha -3600km
- Pravidelná, hustá říční síť
- Nejsou zde extrémní výkyvy
- Největší úmoří – Černé moře, Kaspické, Baltské moře
- Evropské řeky mají různé režimy odtoku:
 - Množství vody, které řekou protéká v průběhu roku
 - Některé vyrovnaný:
 - Západoevropský (režim oceánsko-dešťový) – Temže
 - Jiné nevyrovnaný:
 - Středoevropský (dešťovo-sněhový režim) – Naše oblast, na jaře nejvíce vody - méně vyrovnaný
 - Alpický režim (ledovcovo-sněhový režim) – pramenící v Alpách, nebo ve Skandinávii, nejvíce vody v létě
 - Subtropický režim – nejvíce vody v zimě
 - (sněhovo-dešťový) koncem jara
- Jezera:
 - Nejvíce jezer je ledovcového původu
 - Pevninské
 - Skandinávie a s sever Ruska – Ladožské jez. – přes 17 tis.km²
 - Ledovcovo-tektonická – tektonická porucha byla vyplněna ledovcem – Loch Nes
 - Severní plošiny na severu Německa, Polska
 - Horské
 - Rozlohou menší
 - Výskyt na horách
 - Sopečná jezera
 - Na jihu Evropy – Bolsenské a Trasimenské jezero
 - Tektonická
 - Balaton = Blatenské jezero
 - Ochridské jezero
 - Krasová jezera
 - Sever Chorvatska – Plitvická jezera

- Půdy Evropy:

- Dané podnebím a geologickým podložím
- Liší se od sebe, protože vznikají díky různým půdotvorným činitelům
- V Nejsevernější Evropě – půdy Tundry – subpolární pás
 - Trávy, přecházející do mechů a lišejníků
 - Pastevectví sobů
- Kolem 60 rovnoběžky - Podzolové půdy – moc neúrodné, kyselé
 - Tajga – jehličnany – těžba dřeva
- Hnědozemě – přecházejí do kaštanových půd
 - Smíšené a listnaté lesy

- V nižších polohách přeměněna na zemědělskou půdu
 - Hustě osídlené části Evropy
- Černozemě – Východní část Evropy, kolem 50 rovnoběžky
 - Stepi a lesostepi mírného pásu
 - Oblast s výraznou kontinentalitou >> tráva
 - Vlhčí části: Zemědělství – obiloviny (pšenice, kukuřice)
 - Sušší: Pastevectví
- Červenozem – málo zastoupeny, obsahují oxidy železa
 - V jižní Evropě – středomořský typ vegetace
 - Bylo zde poměrně hodně lesů, byly vykáceny
 - Na stavbu lodí, pastviny
 - Silná eroze
 - Rozšířily se zde druhotné porosty
 - Trnité křovité porosty = macchie
- Obyvatelstvo Evropy:
 - Nej hustěji osídlený, 700 mil. obyvatel
 - Většina Evropy leží v mírném pásu – nejpriznivější podmínky pro život
 - Největší konurbace: Porýní, Ranštat, střední a jižní Anglie, pádská nížina
 - Národy:
 - Patří k bílé rase, k indoevropské větvi
 - Skupiny národů:
 - Románské
 - Slovanské
 - Germánské
 - Střední délka života (naděje dožití)
 - Souvisí s životní úrovní, stav životního prostředí, životosprávou...
 - Převažují zde indoevropské jazyky
 - Převažuje zde katolická víra, dostávají se sem náboženství z Asie, islám
- Evropská integrace
 - Evropská unie – kořeny sahají až k Evropskému společenství uhlí a oceli 1951
 - Montánní unie = hornická, koordinovali těžbu
 - Po válce bylo potřeba obnovit odvětví těžkého průmyslu
 - Byly podepsány Pařížské smlouvy, Francie měla výrazný podíl na integraci
 - 1957 Římské smlouvy – dodali k montánní integraci: Euratom, Evr. Hosp. spol. – EHS
 - = Evropská společenství
 - Vize, že v Evropě vytvoří jednotný trh
 - 1992 – Smlouva o EU (Maastricht)
 - Návrh o jednotné měně, a jednotném hospodářském prostoru
 - 2000 – Nice – jednalo se zde o tom, jaké podmínky se stanoví, a jak budou fungovat
 - ESVO – Norsko, Švédsko, Finsko, Británie,
 - Schengen – volný pohyb osob
 - Eurozóna – zavedení jednotné měny eura – 2002
 - Pilíře EU:
 - Evropská společenství – volný pohyb
 - Jednotná bezpečnostní a zahraniční politika
 - Spolupráce v oblasti soudnictví vnitřních věcí
 - Hlavní orgány EU:
 - Neoficiální hlava EU aktuální Emanuel Barosso – Portugalec
 - Vláda, parlament

- Evropské komise – skládá se z komisařů, za každou zemi jeden, voleni na 5 let, pak se z nich volí neoficiální hlava. Jejich úkolem je hájit a prosazovat zájmy EU. = vláda EU
- Evropský parlament – sídlí ve Štrasburku, legislativní orgán EU, jsou voleni na 5 let, za každý stát je zde určitý počet poslanců, podle počtu obyvatel. U nás asi 24 ks. Procento účasti na volbách je nízké. Parlament je rozdělen do jednotlivých frakcí podle orientace. Poslanců přes 700.
- Rada EU = rada ministrů – vždy zasedají ministři z určitých resortů. Vždy jedna země má předsednictví na půl roku. Daná země se prezentuje.
- Evropská rada – vrcholný orgán - instituce, která by měla nastiňovat, jakým směrem se bude EU ubírat. Za každou zemi prezident, nebo premiér. Schází se dvakrát, třikrát do roka, Summit – na území státu, která předsedá.
 - Rada Evropy – sídlí ve Štrasburku, není orgán EU, zajištění míru a bezpečnosti v Evropě, a dohlíží na dodržování lidských práv.
- Evropský soudní dvůr – sídlí v Lucemburku
- Evropská centrální banka – ošetřuje finance
 - Investice formou dotací: Investiční banka

Západní Evropa:

- Velká Británie, Irsko, Francie a Benelux
- Vyspělé státy, značný politický vliv v Evropě i ve světě
- Francie s Británií – nejrozsáhlejší kolonie
- Začíná zde průmyslová revoluce, odtud se šíří dál
- Země Beneluxu a Francie položili základy EU
- Názvy ostrovů a souostroví: Man, Normandské ostrovy – provincie Britské koruny, s vysokou mírou autonomie
- Před 9 tis. lety končí období doby ledových – pleistocén – neexistoval průliv Lamanche
 - Nejužší místo Calaiská, Doverská úžina
- Britské ostrovy
 - Značná horizontální členitost – nejvíce na severozápadě Skotska
 - Vrásnění – kaledonské
 - Sever Anglie a Skotsko jsou nejhornatější
 - Nevyšší Ben Nevis – 1343
 - Podnebí: oceánské
 - Nejvíce srážek na Severozápadě – severozápadní proudění vzduchu
 - Teplotní rozdíly: ovlivnění Golfským proudem
 - Spousta rašelinišť a vřesovišť, převážně odlesněno – na palivo, na pastviny
 - Výrazná eroze, v severní části je řada tektonických zlomů – Loch Ness
 - Great Glen
 - Tektonická porucha ve Skotsku
 - Druhý největší střížný zlom na světě, který má asi 90 km, spojuje Atlantik se Severním mořem, dochází k posunu zemských ker – horizontálně
 - Dochází k drcení hornin a občasným zemětřesení
 - 3 jezera: Loch Ness,
 - Byl zde prokopán kaledonský průplav, z části se využila jezera
 - Nejvíce jezer v oblasti Skotska – ledovcovo, ledovcovo-tektonického původu
 - V Irsku Lough Neagh
 - Řeky: Temže, Severn
 - Sociální sféra:
 - Osídlování: Keltové – Skotové, Welšané a Irové
 - Jazyky: Skotská gaelština, velština a irština, dominuje ale Angličtina
 - Kmeny Anglů a Sasů – vytvořili základ severního obyvatelstva

- Pak Římané – provincie, kolonizace části ostrovů, mise nebyla dlouhodobá
 - Normané – Vikingové – z Norska, Dánska
- Dnešní skladba: Angličané – mají 80% celkové populace
 - Rozmístění obyvatel na ostrově nerovnoměrné, nejvíce v oblasti střední a jižní Anglie, výrazně tu převažuje městské obyvatelstvo
- Největší města: Londýn, Birmingham, Liverpool, Manchester a Glasgow
- V období průmyslové revoluce – nárůst obyvatel, hlavně 19. a první polovina 20. století
- Spousta přistěhovalců – většinou z bývalých britských kolonií
 - Z oblasti Indie, Pákistánu, z oblasti Karibiku, z některých částí Afriky
 - I z jiných částí světa – benevolentní přistěhovalecká politika
 - Vysoké podpory od státu
- Velké vystěhovalectví
 - Spousta lidí odchází do Severní Ameriky v 19. století - Irsko
- Katolíci Irsko, ostatní oblasti – protestanti – Anglikánská církev
- Ira – teroristi
- Čtyři historické země:
 - Anglie - Londýn
 - Skotsko – Edinburgh
 - Wales – Cardiff
 - Severní Irsko – Belfast
- VB je monarchie s dvoukomorovým parlamentem
- Funkce královny je reprezentativní
- Commonwealth – společenství národů, z bývalých kolonií
- Ekonomika VB
 - Kolébkou průmyslové revoluce
 - V 19. století nejsilnější ekonomika světa
 - Je členem EU 1973, rada bezpečnosti, G7...
 - Výší HDP zaujímá přední místo ve světě
 - Hlavní surovinou současnosti je ropa
 - Británie s intenzivním zemědělstvím patří mezi největší dovozce potravin na světě
 - Význam námořní, letecké a železniční dopravy ve spojení se světem
 - Ve službách pracuje více jak 70% ekonomicky aktivního obyvatelstva
 - Jižní Anglie
 - Ekonomické jádro země
 - Výhodná dopravní poloha
 - Zaměření na moderní odvětví průmyslu
 - Hlavní zemědělská produkční oblast
 - Nejvýznamnější centra v regionu: Londýn – světově významné centrum finanční...
 - Výroba dopravních prostředků, petrochemie, elektrotechnika
 - Střední Anglie
 - Midlands – Birmingham, Coventry, Nottingham
 - Lancashire – Liverpool, Manchester
 - Yorkshire – Leeds, Sheffield
 - Z počátku těžký průmysl, později utlumována výroba, restrukturalizace, na lehčí průmysl, elektrotechniku

Země Beneluxu

- Vyhledej: Amsterdam, Haag, Utrecht, Rotterdam, Brusel, Liege (Luig), Antverpy

- Přírodní podmínky:
 - Reliéf: nížiny – převážně + Ardeny – vysočina
 - Podnebí je oceánské
 - Řeky: Rýn, Šelda, Masa – významné dopravní tepny
 - Pobřeží Nizozemska poklesává
 - Po odtání ledovců se Skandinávie odlehčila, dochází k poklesu jinde
 - Část oblastí se dostala na úroveň moře
 - Polovina území Nizozemska leží pod úrovní moře
 - Po staletí se zde budují hráze – zabraňují dalšímu zaplavování pobřežních oblastí, odvádění mořské vody, odslaňování
 - Nejstarší hráze zde budovali Římané – podél velkých řek
 - V 10. Století v oblasti Fríska začaly být budovány hráze z hlíny a trávy
 - Poté se přistupuje k budování hrází z dřevěných kůlů, za ně mořské řasy
 - Parazit na dřevě šášeň lodní
 - Začali používat kámen, hráze se stavěly šikmější
 - Dnes beton, železobeton
 - Odčerpávali vodu pomocí větrných mlýnů
 - Od začátku 20. století dieselové motory
 - Projekty:
 - Vysušení Haarlemského jezera, na ploše vzniklo holandské letiště Schiphol [šipůl] + květinové pole
 - IJsselmeer – sladkovodní jezero původně, ale došlo k protržení přirozených hrází, stalo se mořskou zátokou, původně zdroj pitné vody
 - Mořská zátoka byla přehrazena hrází, bylo odslaněno, opět rezervoár pitné vody
 - Detla plan – Zeeland – po druhé světové válce, na pobřeží spousta zátok, voda při bouřích pronikala hluboko do vnitrozemí, vybudovali rozsáhlý systém hrází
 - Ekologický problém – ochránci přírody – původně nepropustné hráze – udělali do nich vrata – promíchávání vody
 - Polder – vysušená část šelfového moře
 - Nizozemsko – oficiální název státu, Holandsko - provincie Nizozemska
- Sociální sféra zemí Beneluxu
 - Obyvatelstvo a sídla:
 - Vysoká hustota zalidnění (Nizozemí - 400ob/km²)
 - Vysoký stupeň urbanizace – 90%
 - Ranštatholand – urbanizovaný pás podél Nizozemska – 6 mil. lidí
 - Problematika soužití Valonů a Vlámů
 - Hlavní příčinou sporu je ekonomika
 - Valonsko – francouzsky, nejstarší průmyslové regiony, těžký průmysl, není hospodářsky významná, ekonomika je méně prosperující
 - Vlámsko – holandština, Flandry – prosperující oblast – moderní odvětví průmysl, služby
 - Valonsko je dnes přítěží, musí na ně doplácet, 1993 se pokusili o rozpad, nepovedlo se to
- Ekonomika zemí Beneluxu
 - Integrace 3 zemí, 1948 vzniká, poválečným průkopníkem západoevropské integrace
 - V některých zemích Beneluxu jsou významné orgány EU
 - Mají výhodnou polohu, obklopeny vyspělými státy – obchod

- Nizozemsko a Belgie měly zámořské kolonie – něco | Konžská Republika
- Brzy se sem dostává průmyslová revoluce z Anglie
- Nizozemí:
 - Nejvýznamnější surovina Nizozemí je zemní plyn – ve Frísku
 - Daleko rozsáhlejší přístup k moři – Rýn, šít kanálů a průplavů
 - Philips – elektrotechnika, v Einhoven, Royal Dutch Shell – petrochemie, Ahold – potravinové řetězce
 - Rotterdam – největší světový přístav, soupeří se Singapurem, rozsáhlé rafinerie - Europoort
 - Potravinářské výrobky: sýry – Eidam, Gouda
 - Čokoláda, maso, kakao – export
 - Nejintenzivnější zemědělství světa – produkce cibulových květin, chov dobytka – černý skot
 - Floriade – pravidelná výstava květin, jednou za 10 let
- Belgie:
 - Rozvoj těžkého průmyslu – černé uhlí a železná ruda, dnes je region utlumen
 - Moderní Flandry – výkonnější ekonomika
 - Produkce čokolády a cukrovinek, pivo
 - Belgická krajka, brusírný diamantů v Antverpách
 - Textilní průmysl a výroba skla
- Lucembursko:
 - od roku 1890 je plně nezávislé
 - dlouho známé jako hutní stát (výroba oceli a železa tvořila až ½ průmyslové produkce), později se začalo specializovat na rozvoj služeb (zejména finančních)
 - Terciární sektor je rozhodující složkou ekonomiky
 - Hlavní město Lucemburk je sídlem např. Evropského soudního dvora
- Města:
 - Amsterdam – kosmopolitní město, nejrozšířenější kolo, má kanály – grachty
 - Řada vyhlášených muzeí
 - Naarden – žil a umřel zde Komenský – mauzoleum + museum – české státní území

Francie

- Vyhledej: Loiru, Seinu, Saonu, Rhonu, Garonnu
- Největší země západní Evropy
- Přírodní podmínky:
 - Západ – nížiny, v jižní části pohoří
 - Podstatnou část zabírá Atlantská Francie – oblast vzniklá Hercinským vrásněním, okraj tvoří řeka Saona a Rhona
 - Rhona – rozsáhlá tektonická porucha, hluboké údolí – Rhonský příkop
 - Francouzská nížina:
 - Pařížská pánev – v jádru leží aglomerace Paříž
 - Akvitánská pánev
 - Francouzské středohoří – centrální masiv, nejrozsáhlejší pohoří ve Francii (rozloha – 100tis.km²)
 - Mladší oblast Alpy – Mont Blanc, spojené s alpínským vrásněním
 - Navazuje pohoří Jura (švýcarský) – skládá se z pravidelných vrás
 - Pyreneje – na hranici se Španělskem
 - Západní pobřeží Francie
 - Rozdíl výšky hladiny 13 metrů – první přílivová elektrárna na světě

- San Michele – ostrůvek s kostelem, pravidelně zaplavována spojnice s pevninou
- Pobřeží Bretaňského poloostrova je velice členité – útesy 100 – 150 metrů
- Západní pobřeží pomalu poklesává, pobřeží je velice mělké – jižně od Bordo
 - Písečné duny, za nimi jsou bažiny a močály – budování kanálů a hrází, část území vysušují
 - Podél pobřeží řada lagunových jezer, za písečnými dunami
 - Vysazují zde borové lesy, aby zabránili rozšiřování dun
 - Seine, Garona, Loira – nálevkovité ústí řeky (estuaria) – 70 – 80 km
 - Mísí se zde slaná a sladká voda – brakické vody – rybolov
- Francie zasahuje do tří podnebných pásů: oceánská, kontinentální, subtropická mediteránní
- Vodstvo:
 - Většina vody odtéká do Atlantiku
 - Do středozevního moře ústí Rhona – rozsáhlá delta s řadou ramen – NP Camargue, ústí do Lviho zálivu
 - Hydroenergetický význam – nejen alpských toků
 - Nejdelší síť vodních cest, nejvýznamnější Seine
- Vyhledej francouzské zámořské departementy
- Ze kterých oblastí přichází do Francie nejvíce imigrantů
- Vyjmenuj nejméně 5 produktů francouzské ekonomiky
- Které lokality ve Francii patří k nejnavštěvovanějším
- Sociální sféra
 - Obyvatelstvo, administrativní členění
 - Francie patří s 60 miliony obyvatel k nejlidnatějším zemím Evropy
 - K nejstarším obyvatelům náleží Bretaňci – potomci Keltů (Galové)
 - S příchodem Římanů dochází k romanizaci obyvatelstva (Galie)
 - Poté pronikání germánských kmenů (Frankové – jméno Francie)
 - Většina obyvatel se koncentruje v průmyslových oblastech na severu a východě země a při pobřeží
 - Nejřidčeji osídlená a nejméně rozvinutá je oblast Fr. Středohoří
 - Značný podíl imigrantů z bývalých kolonií (Arabové, černoši)
 - Problém s korsickými separatisty
 - Administrativně se Francie člení na 26 oblastí, 4 z toho jsou zámořskými departementy (okresy)
- Ekonomika Francie
 - Patří mezi prvních 5 nejsilnějších ekonomik, součástí G7
 - Výrazně zapojena do světového trhu, má i politický vliv
 - Zlepšila svoje vztahy s Německem
 - Rozsáhlý přístup k moři
 - Nikdy nevytvořila tak rozsáhlé kolonie jako Britové, postupem času vznikla druhá největší koloniální říše (severní a západní Afrika, Fr. Indočína)
 - Strojírenský průmysl
 - Automobily (Renault, Citroen, Peugeot)
 - Rychlovlaky TGV
 - Letadla, jedna z největších leteckých křižovatek v Paříži
 - Jaderná energetika (75%), hydroenergetika, přílivové elektrárny
 - Chemický průmysl
 - pneumatiky Michelin
 - kosmonautika, farmacie
 - rafinerie v Marseille (Fos – ropný terminál)

- potravinářský průmysl
 - víno (šampaňské)
 - lihoviny (koňak – z jablek)
 - sýry
 - produkty moře
- zemědělství
 - obilnice západní Evropy
 - vysoké dotace z Evropské unie
 - pěstování vinné révy (patří mezi největší světové producenty)
 - produkce subtropického ovoce na jihu
 - chov skotu na maso a mléko – celý rok využitelné pastviny
- význam cestovního ruchu
 - doplnit lokality, dominanty Paříže
- Jádrové oblasti
 - Pařížská pánev a dolní tok Seiny (Rouen, Le Havre)
 - Oblast při Belgických hranicích (Lille, Roubaix)
 - Byla zde ložiska uhlí a železné rudy – těžký průmysl, nyní již nemá takový význam, jako dříve
 - Lotrinsko (Metz, Nancy)
 - Ložiska železné rudy, většinu rudy ale většinou dovážejí
 - S Alaskem dlouho patřily Německu,
 - Alsasko (Strasbourg)
 - Sídlo Evropského parlamentu
 - Lyon, St-Étienne, Marseille, Bordeaux, Nantes

Severní Evropa

- Najdi: Lofoty a Vesterály, Faerské ostrovy, Gotland, Öland, Alandy, Špicberky (Svalbard)
- Norsko, Švédsko, Dánsko, Finsko, Island
- Přírodní podmínky:
 - Povrch:
 - Prvohorní stáří – starší prvohory, Kaledonské vrásnění
 - Island – ostrov sopečného původu, 26 činných sopek - Hekla
 - Dánsko – roviny
 - Ledovce – pozůstatky ve Skandách, na Islandu, na Špicberkách
 - Fjordy – mořem zatopená část ledovcového údolí, ledovec údolí rozšířil a prohloubil – hloubka až 1245
 - Ledovcová jezera a další tvary
 - Poloostrov se odlehčuje, zvedá se i hladina moře, místy až o 1 metr na sto let
 - Podnebí:
 - Výparný vliv Golského proudu, zeměpisné šířky a nadmořské výšky
 - Severní Evropa leží na rozhraní mírného a subarktického pásu (polární a arktická hmota)
 - Island leží v subpolárním pásu
 - Vodstvo
 - Hustá říční síť s velkým hydroenergetickým potenciálem – Norsko vyrábí energii z vody
 - Zdrojem vody je tající sníh a led
 - Na řekách je hodně vodopádů a peřejí
 - Množství ledovcových jezer
 - Obyvatelstvo
 - Norové, Dánové a Islandané jsou potomky Vikingů (Normané)
 - Sever Skandinávského poloostrova obývají Laponci (Sámové), od Ladožského jezera, nejstarší obyvatelstvo ve Skandinávii

- Pastevectví sobů, vytvářejí komunity
- Řídká hustota zalidnění, většina obyvatel žije při pobřeží a na jihu státu
- Norové, Dánové a Švédové a Islandčané patří ke germánské jazykové skupině, Finové k ugrofinské
- Vysoká střední délka života
- Vysoká životní úroveň
- V zemích je kladen silný důraz na sociální zabezpečení, ale za cenu vysokých daní – Švédsko
- Ekonomika severských zemí
 - Všechny státy mají vyspělou ekonomiku a vyšší HDP, vysoká životní úroveň
 - Norsko, Švédsko a Finsko mají velký hydroenergetický potenciál, Island využívá geotermální energii
 - Norsko těží ropu a zemní plyn, jsou soběstační, ze šelfu Severního moře
 - Norsko a Švédsko těží a zpracovávají rudy drahých kovů, především železnou rudu; Kiruna a Gällivare – 35% železa
 - Švédská ocel, nespotřebují veškerou rudu, část jí vyváží po železnici do Narviku, nebo do Luleá, např. do Německa
 - Skandinávské státy těží a zpracovávají jehličnaté dřevo, z tajgy
 - Zachovalá příroda je vyhledávaným cílem domácích a zahraničních turistů
- Specifikace:
 - Dánsko
 - Lego
 - Výroba rybářských lodí, lodních motorů
 - Intenzivní zemědělství s exportním významem napojené na potravinářský průmysl (maso, sýry, pivo...)
 - 60% zabírá zemědělská půda
 - Součástí jsou Faerské ostrovy a Grónsko
 - Norsko
 - Nejvíce ulovených ryb v Evropě
 - Má jednu z největších námořních flotil, část z ní pronajímá
 - Téměř 100% energie vyrábí v hydroelektrárnách
 - Součástí Norska jsou Špicberky
 - Není členem EU – obávají se, že budou muset otevřít své vody pro cizí rybáře
 - Švédsko
 - Nejlidnatější severská země
 - Výroba automobilů Volvo a Saab-Scania – bezpečnost a kvalita
 - Nábytek - Ikea
 - Mobilní telefony – Sony-ericsson
 - Spotřební elektronika Elektrolux
 - Švédská ocel Sandvik
 - Motorové pily Husquarna
 - Přední světový výrobce papíru, lepenky a celulózy
 - Nejvyspělejší strojírenství
 - Finsko
 - Suomi – „Země jezer a bažin“, více jak 187 000 jezer, která zabírají 10% povrchu Finska
 - Největší světový vývozce papírů a celulózy
 - Telekomunikační zařízení Nokia
 - Autonomní území Alandy
 - V minulosti vyváželi zboží do Ruska

- Island
 - Země „ohně a ledu“
 - Využití geotermální energie
 - Význam rybolovu a zpracování ryb
 - Šachy jako národní sport

Pyrenejský poloostrov

- Většinu zabírá Španělsko, Gibraltar, Portugalsko, Andora
- Přírodní podmínky
 - Převážně hornatý, nížina Andaluská
 - Vrásnění Hercinské
 - Pyreneje a Siera Nevada – Alpínsko-himalajské vrásnění
 - Jádro tvoří rozsáhlá náhorní plošina Meseta – protkána a ohraničena pohořími
 - Siera Nevada nejvyšší, Mulhacén 3478 m. nevyspytatelné počasí
 - Pyreneje – na Francouzsko-Španělské hranici, přirozená překážka, masív Maladeta, Pico de Aneto – 3404
- Podnebí
 - Většina leží v subtropickém pásu, malá část – u Biskájského zálivu zasahuje do přímořského klimatu, zde spadne nejvíce srážek
 - Suché subtropy, oblasti u moře ovlivněny mořem, vlhčí vzduch
 - Od Atlantiku více srážek, nejsušší oblast vnitrozemí – Mesety – kontinentální podnebí
 - Střídá se tu Léto a Zima, většina srážek v zimě, nasune se sem z mírného pásu polární hmota, západní podnebí vzduchu, srážky od Atlantiku
 - Mediteránní typ podnebí, středomořský typ vegetace
 - Typické porosty: Olivovník, citrusy, borovice pinie, vavřín, oleandr, cypřiš
 - Říční síť odpovídá klimatu, řeky na severu mají dostatek vody, ostatní řeky i vysychají – budují se zde přehrady, dotace z EU
- Sociální sféra Španělska
 - Patří k němu Baleáry – Mallorca, Menorca, Ibiza a Formentera; kanárské ostrovy, Enklávy – Ceuta, Melilla
 - Lidnatý stát
 - Vzniklo začátkem 16. století, kdy se spojili Aragonie a Kastílie
 - Předtím byla oblast ovládána Araby – Maurové
 - Přinesli pozitivní prvky, co se týče vzdělání, architektury
 - Reconquista – povstání proti Arabům
 - Království, konstituční monarchie, Juan Carlos – král
 - Značně decentralizované území – dělí se na 14 území, autonomní oblasti
 - Národnostní menšiny
- ekonomika
 - Měli rozsáhlé kolonie, ale nedokázali zhodnotit bohatství svých kolonií
 - Dostali se na okraj ekonomiky Evropy
 - 1936 se dostal k moci fašista generál Franka, dříve byl hlavou král, byla nastolena fašistická diktatura – republika, vládl do 1975 >> mezinárodní izolace
 - Změna nastala po vstupu do EU, v 1986, dostali se na konec EU, obava, že se lidé budou hromadně stěhovat do bohatých zemí
 - Postupně se ekonomika začala zlepšovat
 - Na severu ložiska surovin – uhlí, rudy, kovů; soustředěný těžký průmysl
 - Po vstupu do unie sem začali vstupovat zahraniční investoři, automobilka Seat, chemický průmysl
 - Zemědělství

- Rozsáhlé, velký exportér zemědělských produktů – olivy, citrusy, víno, ryby, korek
- Spíš extenzivní charakter, úroveň mechanizace nižší, větší podíl lidské práce
- Rozsáhlé pěstování obilovin ve vnitrozemí
- Závlahové systémy začali stavět už Arabové
- Obyvatelstvo
 - Kolem 40 mil. obyvatel
 - Nejvíce lidí žije blíže k pobřeží, vyjma Madridu
 - Většinu obyvatel tvoří Španělé, národnostní menšiny: Katalánci – nejvyspělejší oblast Španělska; Baskytsko – Baskové – San Sebastian, ETA – usiluje o odtržení od Španělska, teroristické útoky; Galicie – SZ – La Coruña

Portugalsko

- DOPLNIT

Apeninský poloostrov

- Přírodní podmínky
 - Podnebí
 - Rozložení srážek
 - Říční síť, jezera
 - Hornatá oblast, na severu část Alp – nejznámější Dolomity
 - Nejvyšší vrchol Apenin – Corno Grande
 - Sicílie a Sardinie
 - Pohoří z třetihor – alpinsko-himalájské vrásnění, neoEvropa
 - Zemětřesení, vulkanismus – Eurasijská a Africká deska
 - Činné sopky v Itálii: Vesuv, Stromboli, Etna
 - Pádská nížina – hospodářské jádro Itálie, příznivé podmínky
 - Zasahuje do subtropů a mírného pásu, přechodem je Pádská nížina
 - Říční síť
 - Režim odtoku odpovídá klimatu suchých subtropů
 - Nejhušší na severu, hlavní říční osa – řeka Pád, přibírá hodně přítoků
 - Znečištění – intenzivní zemědělství, hnojiva chemická
 - Řeka Adige a Piava a Tibera – leží na ní Řím
 - Na severu je řada jezer ledovcového původu – Lago di Garda, Komské jezero, Lago Magore, Luganské jezero
 - Leží v údolích na jižní straně Alp, jezera hustě osídlena, velký cestovní ruch
 - V létě sem proudí teplý vzduch z jihu
 - Jezera původu sopečného
- Sociální podmínky
 - Civilizační středisko
 - Etruskové, po nich nastupují Římané, ve středověku významné městské státy
 - Z Itálie se dostává řada uměleckých stylů a slohů – renesance, baroko
 - Rozmístění obyvatelstva – nejvíce v Pádské nížině
 - Velké životní úroveň, nejvyšší v Pádské nížině
 - Těží z cestovního ruchu
 - Vyspělý sever, chudý jih – od Neapole níž + Sicílie, Sardinie
 - Rozdíly v životní úrovni, lidé z jihu se tlačí na sever
- Ekonomika
 - Na severu rozvinuté zemědělství – vinařství, olivový olej, tabák
 - Strojírenství a elektrotechnický průmysl
 - Rostoucí význam služeb
 - Jádro ekonomiky Milán, Turín, Janov
 - Střední část řidčeji osídlená – služby a cestovní ruch

- Spousta památek v Římě, chybějí zde průmyslové firmy, orientace na cestovní ruch
 - Vatikán – nejmenší stát světa – 0,44km² – teokratické zřízení, absolutní mon.
 - Katedrála sv. Petra a Pavla, Sixtinská kaple
 - San Marino
- Jižní Itálie je řídce osídlená, emigrace obyvatel na sever do Padánie
- Jedna ze zakladatelských zemí EU
- Boom ekonomiky po 2 světové válce
 - Nedokázala ovšem vyrovnat rozdíly mezi severem a jihem
- Severu chybí suroviny, ale je vyspělý
- Na jihu chybí moderní dopravní síť
- Pádská nížina je nejhustěji osídlená
 - vyspělé intenzivní zemědělství – víno, pšenice, kukuřice a rýže
 - základem ekonomiky jsou moderní služby a moderní průmysl
 - Lombardie – Milán, Ligurie – Janov, Piemon – Turín
 - Alpy se spoustou středisek
 - Na severu Itálie je národnostní menšina – Rakušané, po 2. Světové válce získávají autonomii – italština, němčina, vyšší životní styl

Malta

- Cestovní ruch – kulturní a historické památky, moře
- Strategická poloha ve Středozemním moři – poslední Britové, boje s Němci, po Druhé světové získali samostatnost
- Řád Maltézských rytířů – mají možnost udělovat azyl uprchlíkům, cestovní doklady

Balkán

- Vyhledej: Kras Kapela, Dinárské pohoří, Durmitor, Prokletije, Kvarner, Dalmatské ostrovy, Dráva, Sáva, Drina, Morava, Plitvická jezera, Ohridské a Prespanské jezero, Skadarské jezero, Neretva,
- Součástí Balkánu je prostor bývalé Jugoslávie, Albánie, Bulharsko, Rumunsko
- Patří k chudší části Evropy, politicky nestabilní – bývalá Jug.
- Jugoslávie: Chorvatsko, Bosna a Hercegovina, Srbsko a Černá hora, Makedonie, (Slovinsko)
- Přírodní podmínky Jugoslávie:
 - Povrch převážně hornatý, na severu Chorvatska kras Kapela, Plitvická jezera. Na pobřeží je pohoří Velebit, jižněji Dynárské pohoří – masiv Durmitor na území Černé hory. Mezi Albánií a Černou horou masiv Prokletije. Nížin je málo: severní část Chorvatska a Maďarska – Panonská pánev
 - Pobřeží velice členité;
 - Istrijský poloostrov, pod tím 4 velké ostrovy: Kvarner (Krk – na severu pustý, Cres) – velký vítr z vnitrozemí – Bora – suchý, chladný
 - Na Kvarner navazují Dalmácké ostrovy (Brač, Korčula), pod nimi ostrov Pelješac
 - Klimatické podmínky:
 - Masív hor nad pobřežím tvoří klimatickou překážku
 - DOPLNIT klima
 - Hlavní osu říční sítě tvoří Dunaj, vyjma řeky Neretva, která ústí do Jadranu – deltou – velice rozsáhlá, obsahuje úrodné naplaveniny, síť kanálů – rozsáhlé pěstování ovoce a zeleniny, braktické vody – hodně ryb. Na hornějším toku delty – rozsáhlé rákosové porosty, hodně ryb - úhoři, spousta ptactva – komerční využití na turistiku
- Sociální sféra:
 - Prostor bývalé Jugoslávie
 - Etnické čistky, politické konflikty
 - Na řadě míst rozmístěny jednotky OSN
 - Multietnický prostor

- Nacionalismus – Srbové, Chorvaté, Kosovští Albánci
- Náboženství
 - Islám – vpád Turků – Bosna a Hercegovina, Kosovo, Makedonie, Černá hora
 - Katolíci – Chorvatsko
 - pravoslavná církev – Srbsko
- Přístup k moři a rozdílná ekonomická úroveň – Chorvatsko - turisté, Srbsko – hlavní stát komunistické Jugoslávie
- Slovinsko vyhlásilo samostatnost, Bělehrad vyslal vojsko, krátký boj, Evropa Slovinsko podporovala. Po té Chorvatsko – na severu velká menšina Srbů – etnické čistky a Bosna a Hercegovina.
- Milošević byl postaven před soud v Haagu, tam ho chytl infarkt
- Konflikt nadále pokračoval v Bosně e Hercegovině – Chorvati a Bosňáci se spojili proti Srbům, vojáci OSN – nemohli používat těžké zbraně, cílem bylo hospodářsky zlikvidovat Srbsko – velké objety na životech. Čím víc Srb Chorvatů pozabíjel, tím větší byl hrdina.
- Do Kosova začínali přicházet Albánci, Srbsko mělo 2 autonomní oblasti: Kosovo na jihu a na severu Vojvodina – maďarská. Kosovo se dostalo pod nucenou správu. Většina Kosovských Albánců uprchla do Makedonie. Albánci se vrátili zpátky, a začali vyhlazovat Srby – minimum Srbů

Řecko

- Ekonomicky nejsilnější země Balkánu, po válce zde nenastoupil k moci komunismus
- Přírodní podmínky:
 - Zabírá jižní část Balkánského pol. velmi členité pobřeží + spousta ostrovů
 - Poloostrov Peloponés, Chalkidiki
 - Souostroví Sporady a Kolady, Kréta, Iónské ostrovy – Korfu
 - Hornatá země, nížiny jen okrajovou záležitostí
 - Pohoří Pindos, nejvyšší hora Řecka – Olymp
- Sociální sféra
 - Kolébka Evropské civilizace, největší rozkvět v období antického Řecka
 - Turci zde byli od 15. do poloviny 19. století – stagnace vývoje
 - Slabý kontakt mezi vyspělými ekonomikami
 - Na Kypru – Turci – sever, a Kyperští Řekové – občanská válka mezi menšinami – vložilo se do toho Turecko – obsadila severní část – severokyperská Turecká republika, jinde je to Republika Kypr, odděleny čarou, hlídány vojáky OSN, sever zaostalý, není součástí EU
 - V této době jsou vztahy stabilizované
 - Řekové jsou pravoslavného vyznání
 - Athény + Phireus; Soluň – 2 aglomerace
 - 1981 vstup do EU, dochází k demokratizaci + růst ekonomiky
- Ekonomika
 - Cestovní ruch, v přímořských oblastech, za antickými památkami
 - Vývoz zemědělských produktů – olivy, víno, olivový olej, rybky
 - Bankovníctví
 - Poskytování služeb v námořní dopravě – část flotily pronajímá

- Makedonie
- Albánie
- Bulharsko
- Rumunsko
-
- Jako poslední se vymanila jako poslední z turecké nadvlády
- O každém státu co tvořili býv. Jugoslávii

Rumunsko

- Do konce války zaostalé zemědělské země, průmysl se zde začíná rozvíjet po druhé světové válce
- Dlouho zde vládl komunista Ceaucescu – získal voliče tím, že sliboval ekonomický rozvoj
 - o Jakmile se dostal k moci, tak odstranil odpůrce
 - o Založil reformy na budování těžkého průmyslu, násilně začal přemísťovat lidi z venkova do měst, začal přeměňovat tradiční způsob na venkově, snažil se je převést do měst – výrazně poklesla zemědělská produkce venkova – nedostatek potravin, hlad
 - o S řadou komunistických zemí se dostal do sporu, půjčoval si od nich peníze, hlavně s Moskvou
 - o Hrůzovláda – atmosféra neustálého strachu
 - o Musel splácet půjčky, domácí ekonomika šla na splácení půjček – nedostatek potravin
- Velká národnostní menšina Maďarů – oblast Transylvánie – kolem roku 1989 zde došlo k povstání horníků – krvavě potlačeno – přerostlo to v občanskou válku proti Ceaucaecovi
 - o Povstalci neměli nic, on měl armádu
 - o Armáda se přidala na stranu povstalců, nakonec byl poražen
- Obrovská korupce, velké množství chudých lidí
- Dnes v EU a členem NATO
- Rozdíly:
 - o Čím dále z centra města od centra, tím horší
 - o Žebrající děti ve městech
- Položky: Stara planina, Vitoša, Rumunská nížina, Tirin, Rhodoty, Abusenské hory, východní a jižní Karpaty, Dubrudža

Ukoly: str 23, východobaltské státy – modré pole – bez Finska – jenom Estonsko, Lotyšsko, Litva
Kréta – nebude

Společenství nezávislých států

- Skupina 12 států – suveréní země, pokračují v hospodářské spolupráci
- Budou udržovat užší společenskou spolupráci – dominantní postavení Rusko – bývalé jádro sovětského svazu
 - o Občas ještě dnes závislost politická i vojenská na Rusku
- Pobaltí sem nevstoupilo – Rusové je zpočátku hospodářsky blokovali
- Rusko
 - o Rozlohou největší stát světa – 17 milionu km²
 - o Přes 140 milionů obyvatel – přirozený úbytek obyvatel – špatné sociální podmínky
 - o Ekonomikou zaostalý stát, ale nerostné bohatství – ropa a zemní plyn
 - o G8 – tendence dát Rusku najevo, že se s ním stále počítá
 - o Řadu konfliktních situací řeší jako totalita
 - o Prezidentem je aktuálně Medvěděv, nahradil Puškina – ten se stal premiérem Ruska

- Ekonomika:
 - Není řazeno mezi rozvojové státy, odlišuje se strukturou ekonomiky
 - Dodávají suroviny – ropu – největší světový producent ropy
 - Těží asi 7 milionů barelů ropy denně
 - Značné zisky, těžbu ropy převzaly soukromé společnosti, ale Kreml postupně zbavuje soukromé společnosti vlastnictví a převádí kapitál do rukou státu
 - Používají to jako formu politického nátlaku
 - Zlepšuje sociální prostředí – lidé víc vydělávají, budují se nové zařízení a budovy
 - Podmínky dělníků se nezměnily, klima – v zimě -50°C, v létě komáři
 - Začínají rozvíjet jiná odvětví hospodářství
 - Největší regiony: Moskevská oblast, Petrohradská oblast, Střední povolží – ložiska ropy, Tatarstan, Baškortostan, Střední a jižní Ural – rudy + barevné kovy, Kuzbas – oblast poblíž Novosibirka, ložiska uhlí a rud kovů, jižní část Bajkalu, přístav Vladivostok
 - Oblasti v mimoevropském regionu spravují gubernátoři – kumulují na sebe téměř veškerou moc, mafie.
 - Osídlení jihu Sibiře – tam kde byla objevena velká ložiska a dalo se těžit, tak tam začala vznikat nová sídla, Rusové z Evropské části tam byli přesídlováni. Po rozpadu sovětského svazu přestaly téci dotace, sídla se začala vyklidňovat, lidé odtud utíkali
 - Původní obyvatelé – podobní Eskymákům – lov kožešinové zvěře, chov sobů – primitivní přírodní způsob života
 - Násilně změnili způsob života těchto lidí – museli odvádět státu, po rozpadu SSSR se přestali o tyto lidi zajímat, mladí utíkají do měst, nechťejí tam nadále žít
 - Děti odjíždějí se vzdělávat do internátů do měst
 - Rusové postupně zabírali území a dostávali je pod sféru svého vlivu
 - Tendencí bylo přesídlovat Rusy do zabraných regionů – aby ovládli politiku a ekonomiku, aby potlačili státní identitu
 - Venkov hodně zaostalý, nedostatek peněz, špatně se jim shání práce mimo větší centra
 - Problémy: Kriminalita, mafie, vzdálenosti
- Ukrajina
 - Nechtěli vstoupit do společenství nezávislých států
 - Ve východní části Ukrajiny je silné procento Rusů, vzájemná neláska
 - Ukrajinci prozápadní, Rusové proruské
 - Potácí se v politických i hospodářských potížích
 - Spousta Ukrajinců pracuje u nás jako kopáči
- Zakarpatsko
 - Síť hotelů, síť cest, kvalita služeb není moc na úrovni
 - Velká politická nestabilita
 - Gruzie – Gruzinci + národnostní menšiny – národy se moc nesnášejí
 - Rozdíly náboženství
 - náhorní karavah – svého času zde lidé žili na slušné úrovni, došlo ke konfliktu mezi Armény a Ázerbájdžány, území dnes z poloviny vyklidněné, ekonomika téměř nefunkční. Jediné východisko zásoby ropy v Kaspickém moři
- střeadoasijské republiky
 - Kazachstán, Uzbekistán, Turkmenistán, Kyrgyzstán
 - Velice zaostalá oblast, s nízkou životní úrovní

- Snaha Moskvy udržet si tu vliv
- Oblast politicky nestabilní, boj o moc
- Náboženství Islám – vazby na islámský terorismus, problém s distribucí drog
- Velice nepříznivé životní podmínky – pouště, polopouště a suché stepi zabírají rozsáhlá území
- Většinou převažuje zemědělství – nevýkonné
- Aralské jezero – vysychá, Uzbekistán se měl stát producentem bavlny, většina vody do polí
 - Spousta lidí se živila rybolovem
 - Kontaminace, spousta ryb vyhynula, kolem pouště – vítr rozfoukává písek a sůl – velice nezdravé prostředí, vysoká nemocnost